

גליון ל"ז
מקץ

באר אברהם

להפצת אור תורתו ותולדותיו
מבארו של הצדיק המופלא פועל הישועות
הרה"ק ר' אברהם מקנעהניטש
בהרה"ק ר' יהודה צבי (השני) מסטרעטין (מנו"כ בעיר בודאפעשט)

על פי הבאר

ביום ג' טבת חל יומא דהילולא רבה של רבינו הק' רבי אברהם מסטרעטין זי"ע.

למחרת יום זאת חנוכה בשנת תרכ"ה אחר עבודתו הנשגבה בשמונת ימי החנוכה נסתלק רבינו לבית עולמו אחר שהאיר לארץ ולדרים נ"ט שנה, למגינת לב אלפי חסידיו ובני דורו כולם שהתייתמו מאיש האלוקים שהיה נערץ על ארפי ישראל ועל צדיקי הדור.

על נועם עבודתו בימי החנוכה כבר העיד הגאון האדיר ר' יחיאל מיכל אב"ד ניונוב זצ"ל שהיה מגדולי חסידי סטרעטין, החל מראש השושלת הרה"ק מהרי"ץ זי"ע ועד לרבינו הק' מקנעהניטש זי"ע נינו של רבינו אברהם מסטרעטין זי"ע, בספרו נחלה לישראל וכך כתב:

" בעינינו ראינו גודל יקר עבודת רבינו הק' רבי אברהם מסטרעטין זי"ע בימים הקדושים הללו ביתר שאת, מידי לילה בלילה לבש בגדי שבת ואמר שירות ותשבחות של שבת קודש עם רבת עם אשר לא נשמע כמעט כמוהו."

כדברים האלו העיד גם על חתנו וממלא מקומו רבי אורי מראהטין זי"ע ועל בנו רבי יהודה צבי השני זי"ע וכן מסופר על רבינו הק' מקנעהניטש זי"ע בגודל עבודתו בהדלקת הנרות ברגשי רשפי אש שלהבת י-ה כפי שהבאנו בגליון ל"ו.

אצל רבותינו הק' מסטרעטין היה נהוג לעשות ביום זאת חנוכה הדלקה ולשרוף מותר השמן והפתילות והרבו בשירה וזמרה. במיוחד הוסיפו בשירה וזמרה ושמחה בשנה מעוברת כהאי שתא שאז ביום זאת חנוכה חל גם יום ההילולא של הרה"ק ר' אברהם והעתירו שזכות עיצומו של יום זכות הצדיק יעמדו יחדיו להליץ יושר עבור עם בני ישראל.

ונסיים בדברי קדשו של רבינו הק' מקנעהניטש זי"ע אשר פעם אחת בליל חנוכה אחר ששוררו את מזמורי שיר המעלות כנהוג, פתח ואמר שודאי ירחם השי"ת תדיר ויחוס על עמו ישראל, והסמך לזה הוא שתיבת 'ישראל' בעצמה מורה על שמירה ורחמים כי הוא ר"ת של הפסוק (תהלים קכא, ג) "אל יתן למוט רגלך אל ינום שומרך", אכ"ר.

ויהי מקץ שנתיים ימים (מא, א)

ובמדרש (בראשית רבה פט, א) ויהי מקץ, הדא היא דכתיב (איוב כח, ג) קץ שם לחושך, זמן נתן לעולם כמה שנים יעשה באפילה. ויש להבין מאי קמשמע לן המדרש ומה עניין קצין אלו אהדדי.

והנראה לבאר, כי הנה החושך רומז לעונות שהם מעשיהם של הרשעים, כמו שאמרו במדרש (בראשית רבה ג, ח) "והארץ היתה תהו" אלו מעשיהם של רשעים^א. והחושך רומז גם על חשכת הגלות, על דרך שדרשו חז"ל (שם ב, ד) על פסוק (בראשית א, ב) "וחושך על פני תהום", וחושך זה גלות יון שהחשיכה עיניהם של ישראל בגזירותיהן וכו', והמרומו בזה כי קץ חשכת הגלות המור תלויה בקץ וסוף מעשי הרשעים.

וזהו שאמר ויהי מקץ – אימתי יתקיים ויהי מקץ שישים הקב"ה סוף וקץ לחשכת ואפילת הגלות, הה"ד קץ שם לחושך, כי כשישימו בני האדם קץ לחשכת מעשיהם וישובו בתשובה שלימה על חטאיהם, אז יהא קץ וסוף לחשכת הגלות, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות תשובה (פרק ז' הלכה ה) שאין ישראל נגאלין אלא בתשובה^ב.

(ליל שב"ק תרע"א – ט אברהם ודגל מחנה יהודה מקץ)

^א וראה גם שם בפרשה ב אות ג, "וחושך" זה דורו של אנוש וכו' "על פני תהום" זה דור המבול וכו'.

^ב וראה בגמ' סנהדרין (צז, ב) ר' אליעזר אומר אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין. אמר ליה רבי יהושע אם אין עושין תשובה אין נגאלין. אלא הקב"ה מעמיד להן מלך שגזרותיו קשות כהמן וישראל עושין תשובה ומחזירן למוטב.

מבאר הישועות

מעשה פלא הגיע זה עתה אל שולחן המערכת מכוחו הפלאי של רבינו עד אין לשער לפעול ישועות עבור המשתטחים על קברו והעושים לעילוי נשמתו.

וכך מספר מוה"ר ר' פ. ד. מירושלים עיה"ק:

באחרונה ממש נודע לי על שמו של צדיק נשגב זה – רבינו הק' זי"ע ועל גדול כוחו להשפיע ישועות ובפרט בענייני זיווגים. היה זה כאשר אחד מבני משפחתי שנסע להעתיר על ציון רבינו זכה ובתו מצאה את זיווגו בשעתו מצ' (הובא בגליון לג פר' חיי שרה).

מששמעתי זאת אמרתי בנפשי, הלא גם לי יש בן שנמצא בתקופת השידוכים זמן מה, הבה נסע לשם ונעתיר גם עבורו, וממחשבה למעשה נסעתי עם בני במיוחד לציון רבינו להתפלל עבורו.

יש לציין שהדבר לא הגיע בקלות היות ועקב מצב המלחמה קשה מאוד לנסוע ואכן נאלצנו לנסוע משם לעיר ווינו ולשוב משם לארה"ק.

גם שם בבואנו פגענו בתעוררו קשיים רבים היות ובבואנו אל ציון נתברר שהשומר מחוץ לעיר ובשביל להיכנס צריכים אנו לשוב אל צד אחר של העיר לקחת מפתח מבניין הקהילה ולחזור לבית החיים, ולאחמ"כ לנסוע שוב להחזיר את מפתח ביה"ח למשרד הקהילה (נ.ב. בימים אלו עומלים למצוא פיתרון לנושא זה ולסדר כניסה בקלות במשך כל שעות היום והלילה) אך התחזקנו בזה שבזכות התאמצותנו זכה להיושע בקרוב.

ואכן, מה אומר ואדבר, עוד בהיותנו בבואנו פגענו התקשר אליי שדכן והציע שידוך הגון ומצוין ודחק שנחזיר לברר על המדוברת בהקדם, ובס"ד בדיקו עשרה ימים לאחר מכן, בנר א' דחנכה, נסגר השידוך למזל טוב.

רבינו נסמן בכיה"ח הארטאדאקסי בבואה.
לתועלת הנוסעים כתובת הציון היא:
Csörsz u. 55, 1124 Budapest
בשביל המרכזי בצד ימין קברו של הגאון רבי
קאפיל רי"א אב"ד בודאפשט, בהמשך
בשורה יותר פנימית מצד ימין קבר רבינו.

הגליון יו"ל בסיועו של
מוה"ר ר' צבי יצחק לאנגער שליט"א
נכד רבינו זי"ע
הוא הגבר אשר נטל על שכמו את זכות
הפצת דברי תורתו של זקינו רבינו הק' זי"ע

חלק מהוצאות הגליון נתנדבו ע"י
מוה"ר ר' אברהם יהושע העשיל טווערסקי שליט"א
לע"נ הרבנית הצדקנית
מרת **צפורה הברשטאם ע"ה**
בת הרה"ק ר' חיי יצחק זי"ע

באר המעשיות

כי נחש ינחש איש אשר כמוני (מד, יט)

היה זה בשנת תקנ"ב, בעת אשר גברה תנועת ההשכלה והתפשטה בקהילות ישראל בערי מדינת אשכנז ומשם נפוצה לשאר מדינות ורבים חללים הפילה. ויהי היום ולעיר הגדולה לאלוקים ויילנא בא איש אחד ושמועון שמו, והציג את עצמו כבן העיר זאמוט. שמעון היה בקי נפלא בתנ"ך ומדקדק עצום בחכמת הדקדוק ובלשון הקודש. בעיני כולם נראה שמעון איש ירא שמיים וישר דרך והוא התערה במהרה בתוככי הקהילות השונות בוילנא של תקופת הגאון זי"ע, כאשר הוא לא החשיב עצמו כמתנגד מובהק ואפילו היה משבח הנהגות מסוימות של החסידים כדקדוק הצח בנוסח סידורו של הרב בעל התניא זי"ע, אך לא נחשב גם כחסיד וע"כ היה הוא ביחס טוב עם כלל אנשי העיר.

שמעון הסתתר באיצטלא של צורבא מרבנן וירא אלוקים וגדולי התלמידי חכמים כיבדוהו, ואיש לא ידע שארס טמון בליבו והוא נמנה על המשכילים וכופר בעיקרי היהדות. את התנהגותו כירא שמיים והתערותו בתוך הקהל ביצע כמרגל והיא היתה מתוך מטרה לצוד את צעירי שומרי המצוות מתנגדים וחסידים כאחד – ולהסיטם מדרך הישר. הוא היה מסדר את צעירי הצאן לפי כשרונותיהם ולבעלי כשרונות מצויינים היה מוסר שיעורים מיוחדים על תנ"ך בתוספת פירושים על פירוש רש"י הק', וכשהיה בטוח שכבר נכנס ארסו בליבם ומפעע בו, היה שולחם לאחת ממרכזי המשכילים בערי אשכנז בשכנוע הוריים שהוא שולחם לאחת הישיבות המפורסמות בערים הרחוקות כגון מינסק סלוצק ובריסק, ושם יעלו מעלה מעלה.

במשך כארבע שנים התמיד שמעון בהתחזותו, כשבכל העת הוא קושר קשרי ידידות עם תלמידי החכמים המפורסמים בוילנא. באותו פרק זמן הוא פעל בקביעות, ואחת לחצי שנה היה שולח חבורות שלמות של בחורים למוסדות תרבות ההשכלה והורידם מדרך הישר במסווה של נסיעה לגלות למקום תורה בישיבות.

אחר הצלחתו המבילה בהעבירו לשמד בחורי חמד רבים מספור בחר לו שמעון המרגל מטרה חדשה והוא ריגול אחר מושבות החסידים וגילוי נקודות החולשה שלהם כדי להסיתם מדרך הישר. קדמו למסע הריגול של שמעון חמש שנים (תקנ"א-תקנ"ו) בהן ניסו המשכילים לבקוע את חומות האמונה החסידית אך מבלי הועיל. המשכילים שנשלחו לקהילות החסידים במהלך אותן שנים נתקלו בחומות של בזה, ולעיתים קרובות אף גורשו ממושבות החסידים בפועל ממש. לכן הטיל מרכז המשכילים על שמעון את המלאכה, בהיותו כבר מיועד עם החסידים לצאת לתור את מוקדי הקהילות ולמצוא את הדרך בה יוכלו המשכילים לעשות נפשות לשיטותיהם בין החסידים.

יעדו המרכזי של שמעון במסע היה ליאזני – עיר מושבו של הרב בעל התניא זי"ע באותה העת. עם הגיעו לליאזני הוא למד להכיר את סדרי החצר ואת כל תהליכות ומנהגי החסידים. ימים ספורים לאחר הגיעו לליאזני חלה שמעון, והוא שכב מספר ימים במיטתו כאשר הוא קודח מחום. כאשר החלים, הגיע תורו להיכנס להיכלו של הרבי. "כשנכנסתי לחדר הרבי נפל עלי מורא ופחד ממחזה פני האיש", תיאר שמעון. אך הוא המשיך להעזיז פנים ולהציג עצמו כמלמד מזאמוט, ואף ביקש מהרבי המלצה עבור לימוד ילדים את תורת הדקדוק, כשהוא סמוך ובטוח שע"ה המלצה זו בידו ודאי יעלה בידו לעשות כמעשהו גם בקהילות החסידים. הרבי השיב לשמעון בביאור עמוק אודות היכל חכמת הדקדוק והיכל חכמת הלשון שבשמים אשר ביניהם נמצא היכל מגלי פנים בתורה שלא כהלכה.

אחר שאל הרבי את שמעון כיצד הוא מלמד לילדים את הפסוק "ויחדר יצחק חרדה גדולה". שמעון השיב שהוא לומד כפירוש הראשון ברש"י, "בלשון תימה". שאל הרבי את שמעון מדוע אינו מלמד את הפירוש השני ברש"י, שיצחק ראה גיהנום פתוחה לו מתחתיו, ושמעון השיב שהוא אינו רוצה לבלבל את הילדים עם ב' פירושים ונוסף על כך הרי ילדים רכים הם ואינו רוצה להפחידם.

"ומנין ידע המדרש", המשיך הרבי בשאלותיו, "שיצחק ראה גיהנום פתוחה תחתיו?". שמעון החריש מבלי מענה בפיו, והרבי השיב שכאשר נכנס עשיו אמר שהוא בנו בכורו של יצחק, אך על פי דין התורה הרי אינו עוד הבכור כי יעקב קנה ממנו את הבכורה ושקר היה בפיו. ומשום שעשיו שיקר מפני כך חרד יצחק על השקר, משום שהגיהנום פתוחה תחת השקרן. לאחר שתיקה נוספת ובראותו ששמעון אינו מתוודה נטל הרבי את אחד משני הנרות הדולקים שהיו מונחים תדיר על שולחנו בעת היחידות לצד חומש וספר הזהר. וכשהנר בידו פנה הרבי אל שמעון הכופר ואמר לו בקול מרעיד לבבות:

"כשאדם הוא ויולנא", אמר הרבי, "ואומר שהוא מזאמוט, כשהוא מעביר בנים למולך ההשכלה והוא אומר שהוא מלמד, הרי גיהנום פתוחה מתחתיו. כמה נפשות איבדת והנך עומד במרדך? כן הדבר נתפסת למינות, 'וכל באיה לא ישוב'". מיד כשאמר הרבי את הדברים יצא שמעון בבהלה מחדר הרבי בהבינו כי התגלתה תרמיתו וביקש לברוח כל עוד נפשו בו. אך החסידים שישבו מחוץ לחדר הרבי ולא ידעו מהמתרחש בקודש פנימה אחזו בו ואף רקדו עמו את המחול השמור ליוצאים מיחידות בהיכל הרבי, ומיד לאחר מכן הוא נמלט מליאזני ולא שב אליה עוד.

(ספר התולדות – אדמו"ר הזקן)